

Koray Çalışkan

koray.caliskan@radikal.com.tr

Gidişat buysa beş sene içinde yerli hayvanlar yok olacak. Süt fiyatları, et fiyatları uluslararası spekülörlerin iştahına göre belirlenecek.

Hemen celallenmeyin. Gerçekten kardeşlerimiz hakkında yazıyorum. Bizden daha az zeki ama gözleri gönülleri olan inekler, koyunlar, akıllı keçiler, tavuklar... esir edip boyunlarını kestiğimiz, sonra mideye indirdiğimiz yakınlarımız hakkında.

Baştan gazı verdim ama itiraf edeyim, ben de hâlâ yiyorum. Hatta iyi pişirmekle övündüğüm bir-iki kardeş var ki... Biraz daha doğru düzgün biri olsaydım vejetaryen olurdu. Ama okurlar, akraba biliyor, değilim.

Mesele

1980’de Türkiye’de 16 milyon inek, 50 milyon koyun, 19 milyon keçi, 1 milyon öküz ve 44 milyon insan yaşıyordu. Bu rakamlar hiç düşmeseydi, Türkiye’de hayvancılık gerilemeyi bırakın, yerinde saysaydı, 2012’de 27 milyon inek, 29 milyon koyun, 32 milyon keçi, 1.7 milyon öküz yaşıyor olacaktı. Hayvanat insaniyet kadar çoğalsaydı böyle bir tabloyla karşılaşabilirdik.

2012’de durumu özetleyelim. Türkiye’de şu anda 2 milyon inek, 22 milyon koyun, 6 milyon keçi ve 80 bin öküz ve 75 milyon insan yaşıyor. Yani hayvan sayısı en az yarı yarıya azalmış, hayvancılık bitmiş, et fiyatları uçmuş, meralara TOKİ yapılmış, ucuz ve sübvansede edilmiş yabancı et memleketi basmış.

Sorunlar ne?

Girdi maliyetleri yüksek. Maliyetin altına yurtdışından et alınabiliyor. Hayvancılığa destek bir parça var ancak hayvancılıkla uğraşan işletmelerin maliyetine destek yok. Süt ve etten gelen parayla yem almak iyice zorlaşmış durumda. Bu sorunlar biliniyor ve mikro önlemlerle kontrol altına alınmaya çalışılıyor ancak çok sık mevzuat değişikliği âşık usandırıyor.

Bu durum küçük besici için de büyükler için de aynı. Köylerde her çiftçinin az da olsa ‘mal’ dediği hayvanı vardır. İngilterede ‘livestock’ lafını boşuna uydurmamışlar. Bunlar aslında köylünün canlı sermayesidir, para biriktirme yoludur. Aynı zamanda entegre bir ev ekonomisi çevirmelerini sağlar. Şimdi önlerini göremiyorlar. Kesseler başka, kesmeseler başka.

Büyük işletmelerin de durumu benzer. Türkiye’nin en büyük hayvancılık işletmelerinden Koç Holding ile Ata İnşaat ortak girişimiyle kurulan Harranova Besi İşletmesi kapatılıyor. McDonald’s Ege’deki hayvancılık tesislerini kapatma kararı aldı. Gidişat buysa beş sene içinde yerli hayvanlar yok olacak. Süt fiyatları, et fiyatları uluslararası spekülörlerin iştahına göre belirlenecek.

Çözümler

Hükümet sorunların farkında. Destek olmadan meselenin çözülemeyeceğini biliyor. Zaten bu yüzden tarımda en çok desteği hayvancılık alıyor. Hayvancılığın payı % 5’ten % 25’e çıkıyor. Ancak genel tarımsal destekler düştüğünden bu değişiklik dahi işe yaramıyor. Geçen sene toplam 1.7 milyar liralık destek yapıldı.

Yapılması gereken, üreticiye desteği arttırırken kamunun et pazarlama alanında daha ciddi bir regülasyon yapması. Etten parayı tüccar kazanıyor, üretici zarar ediyor. Demek ki pazarlama kanallarında sorun var, içi hayvan dolu gemiler Akdeniz’de turluyor, bir izinle Anadolu’ya canlı hayvan yığıyor.

Normalde büyük ve küçükbaş olarak 100 milyonluk bir hayvan nüfusuna sahip olması gereken

memleket 31 milyonda kalıyorsa bir sorun vardır. Piyasacı çözümler kısa vadede piyasadan nemalananların işine yarıyor. Amerika'daki korkunç kuraklık nedeniyle tarımsal emtianın fiyatı artıyor. Kısa vadede çok daha ciddi bir yem sorunu ortaya çıkacak. Zaten son bir yıl içinde ot ve samanın fiyatı üçe katlandı. Daha iyi bir planlamayla kamunun et pazarlama kanallarını açması ve bir regülatör işlevi görmesi kaçınılmaz. Bir süre sonra ineği hayvanat bahçesi dışında da görmek istiyorsak başka çare yok gibi görünüyor.

Bir köylüyle konuştum dün. İki yıl baktığı, 200 kilo çeken, günde 15 litre süt veren ineği komşusu 2.000 liraya satmış. Hayvanı bir kamyonu yüklerlerken gördüm. Elimdeki cep telefonu da aynı fiyat... Bu işte ciddi bir yanlışlık yok mu?